

Kerekesné Lévai Erika Az első fecskék

Az életben sokszor találkozunk új dolgokkal, amire olyan érzéssel kapjuk fel a fejünket, mint amikor megérkeznek az első fecskék. Mint minden változás, ez is várakozással tölt el bennünket. Van, aki örül annak, hogy a fecskék érkezése a meleget, a nyarat vetíti elénk, de azok, akik félnek a kánikulától, vegyes érzésekkel fogadják. Ilyen vegyes érzéseket éltünk meg mi is a Magszter Óvodában, amikor roma származású asszonyok kezdtek dolgozni. Ma már lehet, és remélem is, hogy az olvasók közül többen úgy gondolják, hogy mi abban az újszerű, ha egy óvodában roma dajka dolgozik. De a 2000-es évek elején bizony nem volt egyszerű elfogadtatni, hogy a nem romák közé roma asszonyok érkeznek. Ezzel kapcsolatban kérdeztem meg Kulcsár Sándornét, Gabikát, aki óvodapedagógusként, később vezetőként dolgozott a Magszter Óvodában.

- *Gabika, neked milyen emlékeid vannak arról, amikor az óvodában először megjelentek roma asszonyok, akik már veletek együtt dolgoztak? Mi volt a feladatuk, hogyan fogadták őket?*
- Első tapasztalataim az óvodai roma dolgozókról 2002-ből származnak. Akkor még óvodapedagógus munkakörben dolgoztam. Az óvodában már csak roma gyerekeket vettek fel, de a dolgozók magyarok voltak. Valamilyen szociális, felzárkóztató program keretében dolgozott akkor, a nevére sajnos nem emlékszem, Briginek hívtuk, de többen Gizellának szólították, mert ez volt az anyakönyvezett, tehát hivatalos keresztnéve. Brigi ezt nem szerette, de elfogadta, mert voltak olyan dolgozók, akik Briginek szólították. Brigi az én csoportomban dolgozott, és nagy segítségemre volt, mert akkor a gyerekek csak keveset beszéltek magyarul, cigányul pedig szülői elvárás miatt az óvodában nem beszélhettek. A szülők az óvodai dolgozókkal magyarul beszéltek, mert az intézményekben ez volt feléjük az elvárás, és a gyerekek ezt a mintát követték. Szegényes magyar szókincsük miatt nem igazán tudták megfogalmazni szükségleteiket, így volt olyan gyerek, aki nem is beszélt. Brigi sokat segített nekem a gyerekek megértésében, de a szülőkkel való kommunikációban is. Már itt megfogalmazódott bennem, hogy jó lenne az óvodában a romani nyelvvel foglalkozni, mert a gyerekek és a szülők számára is megnyugtató volt, ha értették, amit mondani szeretnének. Az óvodai dolgozók elfogadták Brigi jelenlétét, de éreztem egyfajta felé áramló bizalmatlanságot.
- *Volt-e ennek folytatása, alkalmaztak-e továbbra is roma származású segítőt?*
- Ezután 3 év múlva kerültem újra a Kerek-perc Óvodába. Ekkor már sok gyerek járt fel rendszeresen az óvodába, és kevés volt az óvodapedagógus. A dajkákat egyre jobban bevonták a gyerekekkel való foglalkozásokba, ami azt eredményezte, hogy túlterheltek lettek. A közmunkaprogram keretében lehetett kisegítő dolgozókat „igényelni”, akik segítettek a takarításban, mosásban, egyéb fizikai munkában. Ez akkor úgy zajlott, hogy a munkaügyi központtól kaptunk egy listát nevekkal és iskolai végzettségekkel, innen választhatott az óvodavezető egy-két főt. A választás első szempontja az volt, hogy ne legyen roma. Ez vezetői szinten is megfogalmazódott, de a dolgozók nyomása és elvárása is ráerősített erre. Kb. 2007 körül a listáról elfogytak a magyar nevek, így, mivel

továbbra is nagy szükség volt kisegítőkre, roma származású dolgozót kellett választani. Akkor jelent meg egy új szempont, hogy olyan legyen, aki a közös kiszolgáló helyiségeket a dolgozók számára elfogadható módon használja. Így kerültek be az első roma származású közmunkások az óvodába, de még akkor sem a csoportokba. Az udvar, a virágos kert rendezését végezték, sepregették a járdát, illetve részt vettek a takarításban. Főleg a gyerekek által használt WC, mosdó, öltöző takarítása volt rájuk bízva. Ekkor még erősen érezhető volt a bizalmatlanság roma és nem roma részről egyaránt. A roma közmunkások ritkán közeledtek az óvodai dolgozókhoz, a dolgozók pedig inkább csak utasították őket az elvégzendő feladatokra. Fontosnak tartom megjegyezni, ezek a roma származású közmunkások a büdi lakókörnyezetből érkeztek.

- *2009-ben fenntartóváltás történt. A Magyarországi Magszter Alapítvány egy komplex programot hirdetett meg, aminek a lényege az volt, hogy a roma származású embereket be kell vonni a társadalom vérkeringésébe, így a munkába is. Történt-e ekkor változás a roma asszonyok foglalkoztatásában?*
- Ekkor került az első roma származású érettségizett, szakirányú végzettséggel rendelkező dajka óvodai csoportba. Ő is a büdi környezetből érkezett. A munkatársi közösségbe sikerült beilleszkednie, munkavégzésére nem volt panasz. A szülőkkel való kapcsolata, ha nem is volt minden esetben felhőtlen, de elfogadták. Ő volt az első roma származású dajka, aki határozatlan idejű munkaszerződést kapott óvodánkban. Néhány év elteltével családi, magánéleti problémái miatt megváltozott a viselkedése, kezdett elkülönülni, egyre több panasz érkezett a munkájára. Beszélgetéseink során mindig őszinte volt, nem tagadta, hogy nehezebb esik a rendszeres munka, és egyre több negatív visszajelzést kap a munkatársaktól, amit nem tart mindig igazságosnak. Sajnos sok olyan bántást, gyanúsítást kellett elviselnie, aminek többségét nem a valóság, hanem a származása generált. Akkor már óvodavezetőként, munkatársi, illetve személyes beszélgetésekkel próbáltam oldani a munkahelyi feszültséget, de ennek ellenére saját döntése alapján felmondott. Közben persze voltak közmunkásaink, volt köztük büdi és „Széles úti” roma is. Az ő elfogadottságuk elég vegyes volt. Akkor már csoportban is dolgoztak közmunkások, akiknek dajkaképzőjük vagy érettségijük volt. Az óvodai dolgozók kezdték elfogadni a jelenlétüket, beszélgettek velük, segítették őket a munkában, néhányan később határozott idejű szerződéssel dolgoztak. A roma közmunkások sem különültek már el, baráti kapcsolatok is alakultak.
- *Mi volt az igazi áttörés?*
- Az igazi áttörés az „Esélyteremtő” programmal indult. Lehetőséget kapott az óvoda, hogy anyanyelvi dajkát alkalmazzon fix idejű szerződéssel, és a dajka fizetését a program finanszírozta. Abban az időben már volt egy olyan dajkaképzővel rendelkező roma munkatársunk, aki alkalmazkodó képességével, meggyerő, tisztelettudó magatartásával, megbízhatóságával, munkabíráásával, és nem utolsósorban örök vidámságával minden óvodai dolgozó bizalmát és rokonszenvét elnyerte. Ő lett az első anyanyelvi dajka óvodánkban. Jó nyelvi készséggel, megfelelő szociális érzékenységgel segítette a gyerekek beilleszkedési nehézségeit és a szülőkkel való jobb együttműködés kialakítását. Ezt az óvodapedagógusok és a szülők többsége is pozitívan értékelte. Emellett képes volt a roma közösség, a helyi családok problémáit tisztelettel, megértéssel közvetíteni az óvodai dolgozók felé is. Nemcsak az előírt feladatait látta el mindenki meglegedésére, de részt vett a romani nyelvvel kapcsolatos pályázataink konferenciáin is. Bátran használta a romani nyelvet, ünnepségeinken romani nyelven köszöntötte a szülőket. Ő nyitotta meg az utat az újabb roma dolgozók előtt, akiknek a száma azóta jelentősen megnőtt.

Megkérdeztem Rostás Erikát, aki az első anyanyelvi dajka volt az óvodában, hogy ő hogyan emlékszik erre az időre.

DUJ Dzséne – Ketten
nyelvészeti etnográfiai folyóirat
1. évfolyam 2. szám, 2025. január

- Nagyon féltem az első napon, hogy hogyan fognak elfogadni, hogyan fognak szeretni. Nehéz volt az elején, mert nem tudtam még pontosan, hogy mit is kell majd csinálni. Egy pályázat keretén belül én kifejezetten roma dajkaként kerültem az óvodába. Itt a vezető, Kulcsár Sándorné, Gabika néni elmagyarázta, hogy beszélhetek nyugodtan az anyanyelvemen a szülőkkel és a gyerekekkel is. Úgy érzem, hogy a szülők szívből rám bízta a gyerekeiket. Mindig

elmondták romani nyelven, hogy mire figyeljek oda a gyerekeiknél. Megnyugtató volt számukra, hogy van egy olyan ember, aki érti a gyerekek nyelvét. Sokszor fordítottam az óvónéniknek is, amikor nem értették, hogy mit akar egy gyerek. Az ünnepségeken, amikor a szülők is ott voltak, többször romani nyelven köszöntöttem őket, aminek nagyon örültek. Egy konferencián nekem is beszélnem kellett arról, hogy mit jelent anyanyelvi dajkaként dolgozni egy óvodában. De szerintem megértették, hogy én jelentem az otthont, a biztonságot a gyerekeknek.